

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

дитини до світу, до інших людей та до самого себе, відсутність депресій у дорослому житті та високу самооцінку. Роль батька у житті дитини є надзвичайно цінною. Його позитивна участь у житті дитини є запорукою її щасливого та успішного майбутнього. Варто завжди пам'ятати, що поведінка, ставлення, слова, дії, емоції, жести – усе це неминуче впливає на формування особистості кожної дитини.

Перше і важливе завдання батька – це бути поруч у житті своєї дитини з перших днів життя, ставати кращим та своїм прикладом закладати цеглини особистості. Адже кожній дитині потрібний батько, який зможе допомогти, який завжди підтримає, який дасть гідний приклад, який буде опорою і силою, який навчить поважати інших і любити себе, який надасть впевненості і сміливості рухатися тільки вперед, який навчить завжди відстоювати свої права.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї – курс лекцій – 2001 – Режим доступу: <https://subject.com.ua>.
2. Кон Альфі. Любов без умов. Від нагород і покарань до турботи й порозуміння / Альфі Кон – К. : Віват, 2021. – 320 с.
3. Мурашова Е. Ваш непонятний ребенок / Е. Мурашова. – М. : Самокат, 2011. – 256 с.
4. Райшер Е. Супербатьки. 75 успішних стратегій виховання / Еріка Райшер. – К. : КМ-БУКС, 2018. – 208 с.
5. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений. Курс лекцій / Л. Б. Шнайдер. – М. : Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 512 с.
6. Юрченко І. В., Психологічна характеристика неповної сім'ї / І. В. Юрченко // Альманах Студентського наукового товариства «Актуальні питання психологічної науки». – Рівне : РДГУ, 2008. – Вип. 1. – С. 119-124.

УДК: 159.952.13:159.953

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ШКОЛЯРІВ

**Чорноус Я.М., здобувач ОС «бакалавр»,
спеціальності 053 «Практична психологія», 3 курс, РДГУ
Назарець Л.М, канд. психол. наук, доцент**

В наш час у системі педагогічної освіти найважливішим постає питання пошуку можливостей удосконалення підготовки освіченої, активної в соціальному та пізнавальному плані, інтелектуально розвиненої особистості. Активність, як цілеспрямована, самостійна діяльність розглядається психологами та педагогами як головна, пріоритетна передумова повноцінного навчання. Важливо вміти орієнтуватися в потоці інформації, вдосконалюватися, прагнути до навчання та виявляти творчий підхід до розв'язання навчально-пізнавальних завдань. Пізнавальний інтерес є тим потужним стимулом, який спонукає учня до активного пошуку шляхів вирішення завдань, що постають перед ним. Тому школа повинна відповідально підходити до питань розвитку пізнавального інтересу в учнів, починаючи з молодших класів.

Мета дослідження – охарактеризувати психологічні умови, що впливають на формування пізнавального інтересу в школярів.

Виклад основного матеріалу. Вивченням проблеми формування пізнавального інтересу займалися багато дослідників, серед яких: Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, А.К. Маркова, Т.Н. Морозова, Г.І. Щукіна та ін. Зокрема, на думку Г.І. Щукіної, інтерес виступає як “могутній спонукач активності особистості, під впливом якого усі психічні процеси відбуваються особливо інтенсивно і напружено, а діяльність стає захоплюючою і

Випуск 4, 2021. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

продуктивною". А.К. Маркова пропонує підходити до пізнавальних інтересів як до динамічного явища, що перебуває у постійному розвитку, а не як до статичної характеристики, до "застиглої" якості особистості. Н.Г. Морозова називає пізнавальний інтерес "потужною рушійною силою самостійного набуття знань" [3].

Під пізнавальним інтересом психологи розуміють вибіркиму спрямованість особистості на пізнання певного об'єкту, явища, діяльності та самостійну, ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності, зумовлену необхідністю розв'язати завдання, що постають перед нею в конкретних життєвих ситуаціях. Прояв інтересу дитини до навколишнього світу характеризується чіткими параметрами і є природним. Про інтереси дитини та інтенсивність її прагнення ознайомитися з певним предметом чи явищем свідчать увага, особлива зацікавленість, стурбованість, емоційне ставлення [2]. Формування пізнавального інтересу – це система цілеспрямованих впливів, що викликає якісні зміни в характеристиках пізнавального інтересу. Це процес, що зумовлений соціальним оточенням, сферою і характером діяльності не тільки самої дитини, але й тих, хто її оточує, процесами навчання і виховання, колективом, активністю самої особистості, її позицією і роллю в структурі діяльності колективу [4]. Дослідження психологів доводять, що стійкий інтерес проходить чотири етапи розвитку: зацікавленість, допитливість, пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес. Зацікавленість вважається найелементарнішим інтересом, що за певних ситуацій оволодіває учнями, але при зміні ситуації швидко зникає. Цей етап розвитку інтересу пов'язаний з тим, що предмет є новим та може й не мати особливого значення для даної особи. В цей період в учнів ще не помічається прагнення до пізнання суті предметів, явищ, процесів, які вивчаються. Допитливість характеризується прагненням вийти за межі побаченого, розширити свої знання, одержати відповідь на запитання, що виникають під час навчання. На цьому етапі учням притаманні емоції здивування, почуття радості відкриття. Із появою допитливості система когнітивної діяльності набуває вираженої стійкості, і навіть тимчасові невдачі не здатні викликати порушення її функції. Пізнавальний інтерес – це вищий етап розвитку пізнавальної діяльності особистості, який характеризується відносно стійким прагненням до постійного глибокого вивчення навчального предмета, прагненням самостійно розв'язати проблемне запитання. Такий інтерес пов'язаний з намаганням самостійно розв'язати проблемне питання. У центрі уваги – проблема, а не готові знання. При цьому людина шукає причину, намагається досягнути сутності предмета, самостійно встановити закономірність, розкрити причинно-наслідкові зв'язки.

Теоретичний інтерес є найвищим рівнем інтересу та характеризується спрямованістю учня не лише на глибоке і міцне засвоєння знань, пізнання закономірностей та опанування теоретичних основ, а й на застосування їх на практиці. Теоретичний інтерес виникає тоді, коли формуються наукові погляди, переконання, стійкий світогляд [1].

Соціальне середовище є однією з умов, від якої залежить, чи перейде потенційна можливість виникнення пізнавального інтересу у реальну дійсність. Виховання в дітей пізнавального інтересу до вивчення будь-якого предмету – одне з важливих питань, що стоїть перед учителем та батьками. Саме батьки є першими вчителями своїх дітей та від них залежить подальший розвиток пізнавального інтересу. Сім'я та виховання відіграє вирішальну роль у розвитку дитини. На всіх етапах соціалізації освітній рівень сім'ї, інтереси її членів позначаються на інтелектуальному розвитку дитини, на прагненні до продовження освіти і до самоосвіти. Але деякі батьки не виявляють інтересу до навчання своїх дітей та розвитку їх пізнавальних інтересів і бажання вчитися у дитини для них не є істотним. В подальшому в таких дітей виникають великі проблеми в засвоєнні матеріалу, в успішності та розвитку пізнавального інтересу.

Після вступу в освітній заклад саме навчання стає основною формою та умовою розвитку пізнавального інтересу у дитини. З одного боку, під час навчального процесу школяр здобуває нові знання, які розширюють його світогляд, а з другого боку – у процесі активної пізнавальної діяльності розвиваються навчальні можливості учня, завдяки яким він

може самостійно і творчо не лише використовувати запас вже набутих знань, а й шукати нові, задовольняючи свої потреби в пізнанні та навчальній активності.

Міцні знання, уміння й навички учні набувають у процесі активної пізнавальної діяльності, важливим збудником якої є інтерес. Щоб підтримати цей інтерес вчитель повинен використовувати різні форми зацікавленості: дидактичні і сюжетні ігри, задачі у віршах, ребуси, ігрові ситуації, відео, презентації тощо. Найважливішим джерелом інтересу до навчальної діяльності є зміст самого предмета вивчення, і для того, щоб він мав найбільший стимулюючий вплив, він повинен відповідати вимогам, сформульованих у принципах навчання. Вчитель повинен потурбуватися про це з першого проведеного уроку.

Формування інтересу до навчання є результатом всього навчально-виховного процесу в школі, зусиль педагогів та батьків. Виховання повноцінної мотивації та пізнавального інтересу забезпечується багатьма факторами впливу такими, як: відбір сучасного змісту та методів навчання, загальною атмосферою в школі та класі, рівень педагогічної діяльності, схвалення з боку вчителів та батьків тощо [5]. У формуванні пізнавального інтересу можна виділити ряд значних для навчання і розвитку моментів. Будь-який навчальний предмет повинен мати цікаві особливості, які містяться в невідомих явищах, нових фактах, у зв'язках і закономірностях, які змушують по-новому дивитися на світ. Набутий індивідуальний досвід, рівень знань, умінь, якими володіє учень, сфера його спілкування з предметами і явищами оточуючого світу, а головне спілкування з людьми, які активно будуть впливати на його пізнавальний інтерес. Цей процес перетворення об'єктивно цікавого в особисто значиме і складає головне у становленні пізнавального інтересу школяра до учіння.

Висновки. Отже, пізнавальний інтерес являє собою важливий фактор навчання й у той же час є життєво-необхідним чинником становлення особистості. Формування пізнавального інтересу розпочинається ще з раннього дитинства і головними рольовими особами в цьому постають батьки. Саме вони повинні залучати дитину до різноманітної діяльності, займатися її інтелектуальним розвитком та приділяти їй достатню кількість часу. Після батьків естафету у формуванні пізнавального інтересу переймає школа і на її плечі лягає велика відповідальність, яка вимагає педагогічної підготовки вчителя. Важливими умовами впливу на інтерес у школярів стає розуміння дитиною змісту і значення матеріалу що вивчається, емоційна привабливість навчання, загальна атмосфера в школі та класі, творче використання якісної додаткової інформації, самостійність у пізнавальній діяльності, схвалення з боку вчителя та батьків тощо.

Сучасний учитель повинен максимально залучати кожного учня до активної діяльності, тому застосування на уроках різноманітних методів засвоєння знань є необхідним для активації пізнавального інтересу та засвоєння інформації. Школа повинна бути готовою до підготовки інтелектуально розвиненої особистості, активної в соціальному та пізнавальному плані.

Список використаних джерел

1. Боднар А. Я., Макаренко Н. Г. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення / А. Я. Боднар, Н. Г. Макаренко // Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2014. - С. 32 – 38.
2. Лякішева А., Мозоль В. Розвиток пізнавальних інтересів старших дошкільників як наукова проблема / А. Лякішева, В. Мозоль // Педагогічний часопис Волині. - №4(11), 2018. - С.33 – 38.
3. Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків / Л. Назарець //Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. – Рівне: РДГУ, 2007. – 274с.- С. 138-140.
4. Назарець Л.М. Психологічні особливості формування пізнавального інтересу учнів у процесі навчально-пізнавальної діяльності / Л. Назарець //Актуальні проблеми

психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / За ред. С.Д. Максименка. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2008. – Том. X, Вип.7. – 600с. – С.325-332.

5. Шульга А.В., Тимирівська Т.М. Формування інтересу молодшого школяра до образотворчої діяльності / А. В. Шульга, Т. М. Тимирівська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. - №70, 2020. - С. 99 – 103.

УДК 159.922.8:159.923

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ САМОСТАВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ

Шевчук Ольга, здобувач ОС «Бакалавр»

спеціальності 053 «Практична психологія», 2 курс, РДГУ

Керівник: Джемдзера О.В., старший викладач

На сьогоднішній день проблема самоствавлення дуже болюча. Це пов'язане з тим, що в житті відносини до себе займає особливе місце. Самоствавлення є необхідним компонентом особистості в усіх відносинах до життя, адекватне ставлення до людини, до самого себе.

Мета дослідження - охарактеризувати особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків.

Виклад основного матеріалу. Проблему ставлення до себе вивчали у зарубіжній і вітчизняній психології такі дослідники, як Л. І. Божович, О. О. Бодальов, Л. С. Виготський, І. С. Кон, Г. С. Костюк, С. Куперсміт, В. В. Столін, С. Д. Максименко, В. М. Мясіщев, С. Р. Пантелеев, К. Роджерс, М. Розенберг, Л. Уэльс, І. І. Чеснокова. У працях вчених розглянуті такі питання: самоствавлення як компонент самосвідомості, зміни самосвідомості у підлітковому віці та вплив на самоствавлення, формування емоційно-ціннісного ставлення до себе, вплив соціуму на формування і розвиток самоствавлення. На сьогодні достатньо широко розглянута структура ставлення до себе (Б. С. Братусь, Є. Н. Волкова, Л. Я. Гозман, Д. І. Дубровський, С. Р. Пантелеев, А. В. Петровський, М. І. Сарджвеладзе, В. В. Столін). Зарубіжними вченими самоствавлення розглядається більшою мірою як узагальнена самооцінка, яка виступає в якості стійкого надситуаційного особистісного утворення, що виражає міру позитивного ставлення індивіда до себе, інтегрованого із часткових самооцінок (Х. Балтер) та має вияв у почутті схвалення, що відображає впевненість індивіда у власній самоцінності, значимості (С. Куперсміт). С. Р. Пантелеев пропонує принцип ієрархічно-динамічної структури самоствавлення, спираючись на розроблені О. М. Леонтьєвим уявлення про ієрархічно-динамічну будову мотиваційної сфери особистості, визначеної смислоутворюючими мотивами. С. Р. Пантелеев відмічає, що однакові за емоційною семантичною модальністю компоненти самоствавлення можуть виражати різний ціннісно-смысловий зміст для особистості.

У своїх дослідженнях В. О. Ядов та Л. Н. Лукін розглядали самоствавлення як ієрархічну систему настанов особистості, які направлені на саму себе і представили у вигляді чотирьох рівнів:

- вітальний, який об'єднує елементарні, фіксовані, більшою частиною неусвідомлені настанови (у вигляді переживань, настанов щодо ставлення до себе як до суб'єкта вітальної активності);

- конкретно-ситуативний, змістом якого є складніші, усвідомлені настанови ставлення до себе як до суб'єкта конкретних видів діяльності; виражаються у парціальних самооцінках і окремих образах, які виникають в результаті зіставлення суб'єктивних Я-образів і Я-образів значимих інших;

- узагальнений, який являє собою «єдиний узагальнений образ свого Я, більш зрілий і стабільний»;

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНЮК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «одnodітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогінії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141